

BARTÓK IRODAHÁZ- MÉDIAÉPÍTÉS
D L A É R T E K E Z É S
F e r n e z e l y i G e r g e l y

A BARTÓK IRODAHÁZ ÉS A MÉDIAÉPÍTÉSZET
DLA értekezés
Fernezelyi Gergely

1. A médiakor építésze

BEVEZETÉS

1.1 ÉPÍTÉSZETI HAGYOMÁNYAINK

1.2 DESIGN-ÉPÍTÉSZET – LÁTVÁNY ÉS FORMÁLÁS-ORIENTÁLT
ÉPÍTÉSZET

1.3 ÉPÍTÉSZET AZ ÖRÖKKÉVALÓSÁGNAK

2. A Bartók Irodaház elemzése

BEVEZETÉS

2.1 KÖRNYEZETI ILLESZKEDÉS, BEÉPÍTÉS JELLEGE (KERTI SZÁRNY,
ÉPÜLETTESTEK, KERESZT, ÉS HOSSZSZÁRNYAK TISZTA RENDJE) ,
VÁROSI KÖRNYEZET (BELSŐ UDVAROK VILÁGA)

2.2 FUNKCIONALITÁS, BELSŐ VILÁG, FÉNY

2.3 UTCAKÉP RÉTEGEI , HOMLOKZATKÉPZÉS, ÉPÜLET ÉS UTCA
VISZONYA

3. Bartók Irodaház és a médiakor építészetének összevetése

1. Médiakor-építészet

„Az idő igaz, s eldönti, ami nem az.” Petőfi Sándor: Voltak fejedelmek

Ma az építésztervezőt, a város szobrászát egy új szempont is egyre inkább befolyásolja. Korunk elvárása szerint nem elegendő tisztességes, egyszerűen szerkesztett, jó anyagokból izlésesen megoldott, részleteiben cizellált épületet létrehozni. A létrejövő új épületszobornak az aktuális vizuális kommunikáció nyelvén kell harsognia. Az egyediség és a látványosság eszközeivel kell felhívnia magára a figyelmet és ezzel hirdetni, reklámozni az épület használgóját, lakóját, tulajdonosát. Ebből eredően nem a környezetbe simulás a célja, hanem a minél harsányabb feltűnés.

Így történhet, hogy gyakran izléstelen, bántóan rosszul formált, túlzóan élénk épületek elnyerik a média, a sajtó és a közfigyelem érdeklődését. Persze itt már olyan épületekről beszélünk, melyek ezen felvetett szemponton kívül más építészeti elvet nem kívánnak követni. Az invenció nélküli, médiaelvárásokat figyelmen kívül hagyó épületekről kevesebbet hallunk, mivel ezek az épületek nem érdemesek a nagyérdemű figyelmére, de a szakma is egyre inkább érdeklődés nélkül hagyja ezeket. Az építészetnek az az ága, ami tisztességes cipésmester módjára, a megrendelői igényeket, profi mérnöki szemléletet és jó ízlést ötvözve kielégíti, kihalóban van.

Ennek oka a társadalom változásában keresendő, hiszen a piacgazdaságban minden szereplő, minden tulajdonával, autójával, öltözékével, házával, irodájával, a város színházaival, iskoláival, de még börtöneivel is reprezentálni akar. A reprezentáció a PR vizuális nyelve azonos a média és reklámok nyelvével. Az épületeinket tehát a fotón, sajtóban leghatásosabban megjeleníthető nézőpontra kell, hogy szerkesszük, úgy, hogy az üzenete jól olvasható legyen. Ekkor kerül az épület úgy az épített környezetünk porondjára, hogy sikeres lehet.

Mindez szemben állhat azzal, amit az építészeti hitvallásunk alapjaként tanítottak nekünk. Felmerül a kérdés, miért nincs hagyományos építészeti karakter, mely fontosabb volna a társadalom számára, mint az egyéniség, az egyediség hirdetése? Miért tűnt el a magyar falvakból a hagyományos falusi építési forma csírája is? Miért nincs a városi polgárság számára erős hagyománnyal bíró építészeti karakter, mely egy város büszkeségét és egységét szimbolizálná. A kérdéseket föltevé az is kiderül, hogy épített környezetünk hagyományai, emlékei csak skanzen szerűen váltak fontosakká számunkra, tehát nem jelentenek élő hagyományt, melyet a mai esztétikával folytatni volna lehetséges. A laikus halandó, de az építész is úgy van ezzel, hogy vagy az eredeti eklektika újrateremtése, felújítása mellett száll síkra, vagy ha azt nem teszi, akkor inkább valami teljesen új invenciótól fűtött különlegességre vágyik. Ez az ortodox műemlékes szemléletre emlékeztet, mely nem enged folytatni, visszaépíteni a múlt épületeiben semmit, ami nem azonos a dokumentált részletekkel, és ha valamelyik épületet mégis használni, bővíteni kell, akkor szigorú határt kér húzni a régi, és a hozzáillesztett új között.

Megkereshetjük-e, vagy megteremthetjük-e a környezetünk, városunk folytatható, élő hagyományait, és ha nem, kell-e egyáltalán a környezethez illeszkednünk?

Miben áll az az aktuális vizuális kommunikáció, melynek szempontjait érvényesítenünk kellene?

Harcoljunk-e tervezőként a médiakor szemléletével, vagy éppen kihasználhatjuk ezt a lehetőséget, melyet a társadalom, mint elvárást fogalmaz meg felénk?

Végül: lehet-e ötvözni az örökkévalóságnak szóló, tisztésesnek hitt építészeti szempontokat a médiakor építészetének elvárásaival?

Tanulmányomban e kérdésekre keresem a választ, és végül példaként bemutatom a Bartók irodaházat, mely e kérdések kereszttüzeiben keletkezett.

1.1 ÉPÍTÉSZETI HAGYOMÁNYAINK:

“Mindenek előtt tisztázni szeretném, mit értek a város történeti értékein. Ez a fogalom tágabb értelmű, mint a műemlék, vagy a tradíció fogalma... A történeti érték mindkettőt magába foglalja... Egy város útjainak a történelem során kialakult vonalvezetése, tradicionális parkhálózata, épületeinek jellege történeti értéknek tekinthető akkor is, ha az egyes épületek különleges művészi, műemléki értékkel nem rendelkeznek.” Preisich Gábor: Budapest történeti értékeinek pusztulása és megóvása

Magyarország történelmében túl sűrűn érkeztek a hagyományokat elsöprő, új társadalmi rendet kikényszerítő időszakok. Utánuk sosem volt elég felemelkedési idő, hogy megerősödjenek azok a városi- polgári hagyományok, melyek a mostanában ismét újrainduló társadalom városai számára a biztos alapot jelenthetnék. Ez lehet a magyarázata annak, hogy a nálunk szerencsésebb történelmű országok társadalmában érzékelhetően erősebb a hagyományok tisztelete (l: Csehország, Ausztria, Szlovénia), ami gyakran tágabb teret enged a művészi szabadságnak is. Hiszen van viszonyítási pont (mondjuk a Kispolgári Ízlés) amihez képest az alkotó meghatározhatja önmagát. Abban a társadalomban, ahol a közízlés egy nem létező entitás, ott például az avantgárd, a művészeti lázadás is talajvesztett, így nem is működik valójában. Ezt a légüres teret kellene legelőször tartalommal megtöltenünk. Az építészet a társadalmi fejlődés kerete, tehát az architektúra, az épített környezet fejlődése a társadalom megújulásának üzenete. Ha nem reagálunk a létező környezet emlékeire és állapotára, akkor a társadalmi fejlődés helyett a társadalom tudathasadásának következményeivel kell majd, illetve kell már most számot vetnünk.

Mivel a szocialista városépítés, „városfejlesztés”, a hagyományokat, mint végképp eltöröndőt kezelte, vagy, ha elég távoli múltból származtak, akkor múzeumi tárgyként tűrte meg a műemlékeket, a várostervezés a 70-es évek végéig teljesen kizárta a hétköznapi építészeti emlékek megőrzésének lehetőségét. A nyolcvanas években Magyarországon is elindult egy posztmodern irányzat, melynek várostervezési vetületei azok, amikkel gyakorlatilag ma is rendelkezünk. Ekkor merült fel városrészek rehabilitációja, és azok tervezésének mikéntje. Az új elvek problémája az volt, hogy nem volt mód a városképben, városstruktúrában fellelhető, hagyománynak tekinthető elemek megfelelő kutatására. Erre nem nyílt igazi lehetőség az 1989-es rendszerváltozásig, hiszen az építészettörténeti jellemzők mellé, helyidentitást meghatározó, a lakosság gondolkodását, beállítottságát, befolyásoló elemeket kellett volna párosítani. Olyan nem műemlék, hanem inkább hagyományjellegű elemeket, melyeket először a Cságyoly Ferenc -Csuportné Tátrai Judit nevével fémjelzett Értékkataszter felmérés 1993-ban próbált megfogalmazni. Ezekkel az elemekkel azonban már nem készült átfogó, a teljes városra vonatkozó városfejlesztési koncepció. Az azóta keletkezett tömb- és városrész rehabilitációs tervek gyakran nem tudták eldönteni, hogy a nagy egészbe illeszkedve a jellegtelen visszafogottságot válasszák-e egy adott környezethez történő illeszkedésnél, vagy a csak látszólag illeszkedő, valójában a befektető által diktált, tömegében és megjelenésében is feltűnést kereső viselkedésmódot. Be kell látnunk azt is, hogy néhány ilyen átfogóbb átépítésen kívül inkább foghíj telkeken megvalósuló beépítéseknel kerestek az építészek maguk válaszokat a fenti problémára.

Az illeszkedést nem kereső, meghatározó környezettel nem rendelkező beépítések a keresett, előzmények nélküli építészeti megoldások helyett szintén korszerű keretbe kapcsolhatnák és hirdethetnék a város identitását meghatározó közös építészeti hagyományt, már ha volna ilyen. Biztosan tudom, hogy sok tervező rátalál olyan építészeti értékekre, melyeket közösen elfogadva egy olyan konszenzusos építészeti alapkinccs-tár jöhetne létre, melyet hagyományként tisztelhetnénk. Míg ez nem jön létre, a saját útjainkon kell járnunk, figyelve egymásra és a korunk kihívásaira.

1.2 DESIGN-ÉPÍTÉSZET – LÁTVÁNY ÉS FORMÁLÁS-ORIENTÁLT ÉPÍTÉSZET

Ahogy bevezetőmben írom, társadalmi elvárás, hogy a létrejövő új „épületszobroknak” egy aktuális vizuális kommunikációs nyelven kell szólniuk – de miben is állhat ez.

Az épület hangulatával, építészeti arculatával, tömegével és tereivel üzenethordozó, ami a tervező szavait, énekét, zenéjét közvetíti. Ez a fennkölt feladat a design-építészetben leegyszerűsödni látszik. Elvont, művészi üzenet helyett a szlogenszerű, könnyen olvasható, önmagát értelmező formálás az, amit a szemlélő közeg könnyen befogad, és a szakma is egyre inkább szeret, és így sikerre visz. A tervező rákényszerül, hogy közérthetőbb nyelvet válasszon, és lehetővé tegye, hogy az utca laikus embere is megtalálja a neki szóló hangokat. De valóban ilyen egyszerű ez?

Keressünk példákat más területeken, vizsgáljuk meg más a közízlést formálni hivatott kreatív terület bevált receptjét. Első példaként vizsgáljunk meg néhány, a távolinak tűnő televízió világában helyet kapott színvonalasabb sorozatot (l: David Lynch: Twin Peaks, Northern Exposure). Ezek sikere mutatja, hogy a populáris, közhelyszerű, szórakoztató felszín alatt művészileg formált, komoly filozófiai kérdéseket feszegető mű rejtőzhet. A trükk kulcsa, hogy ezek több rétegből épülő művek, melyek az átlagos intelligenciájú, és átlagos elvárásokkal rendelkező néző számára is jól értelmezhető síkok mellett meg tudják jeleníteni a meglehetősen összetett, és mélyenszántó gondolatokat is. A filmek hatásosak és elég harsányak ahhoz, hogy a minket körülvevő zajos világban is üzenetközvetítővé válhassanak. Az építészetben is egyre több példa értelmezhető ebből a szempontból. Daniel Liebeskind építészetén például egy könnyen olvasható designkoncepció vonul végig, töredékekből állítja össze az épületeit, vagy a teljes egészet szabdalja szét darabokra. Természetesen az egyszerű ötlet mélyreható kutatómunka eredménye, és a létrejövő épületek megformált kontextusa segíti a szellemi mondanivaló átütő erejét. Jean Nouvel barcelonai szivartornya, Norman Foster berlini könyvtár épülete, vagy a Herzog de Meuron iroda által tervezett, megvalósulás előtt álló hamburgi koncertterem is egy-egy formaötlet és az abból kifejtett, innovatív technológiákkal körülbástyázott műalkotás. Az említett építészekről elmondható, hogy munkájukban nagyon erős a gondolatiság. A tervezés folyamán a gondolatot fejtik ki, ami lehet egy ötlet, fogódzó a helyben, egy markáns anyag. A lényeg az, hogy áthassa az egész tervet. Az építészeti tervezés a XXI. század elején már nem osztható két részre: a belső és a külső megtervezésére. Egy épület van, egy gondolat, amit számos dolog finomít, természetesen a gondolatnak alárendelve. Ennek következménye, hogy az épületek többértelműséget nyernek. Egy-egy elem hozzáadása vagy elvétele jelentősen változtat az összképen. A koncepció nem egyszerűsíthető le banális hasonlatokra.

Ezen épületek mindegyike lendületes és egyedi, szoborszerű formáltságával, különleges de egyszerű látványával már most közkedvelt, miközben a hozzáértők jól érzékelik ezen épületek részleteiben, szerkezeti megoldásaik újszerűségében, és transzparens felületekkel határolt belső tereikben azt az invenciót, ami ezeket a házakat a szakmailag jegyzett épületek sorába emeli.

Az említett épületek a nyilvánvaló elvárásoknak megfelelően egyszerű eszközökkel felhívják magára a figyelmet, és ezzel reklámozzák Barcelona városát, hirdetik a berlini szabadegyetem tudományos erejét, vagy bemutatják a Hanza város kulturális nagyságát. Ez a mondanivaló a felületes szemlélő számára is egészen nyilvánvaló, könnyen befogadható. Ezt segíti az is, hogy az elemzés példaként választott épületek egyike sem simul a környezetébe, hiszen céljuk a minél harsányabb feltűnés. Az már talán csak az avatott szem számára válik láthatóvá, hogy mégis mindegyik épület a maga módján illeszkedik, kommunikál, kapcsolódik környezetéhez. A hamburgi Filharmonikusok készülő épületén a futurisztikus üvegpalotává formált épülettest egészen pikánsan, elemelve ül rá – egy óriási bohócsapkaként

– az építmény alapját adó meglévő raktárcsarnokra, és ezzel az északi tenger kemény sziklákon megtörő hullámaint idézi meg.

Miután sikerült megragadni a legfontosabb gondolatokat arról, miben is áll az a párbeszéd az épület és használói között, melyet az új kihívások hoznak felszínre korunk építészetében, tekintsünk át még egy területet.

A gondolatok mozgatta, ötletekből épülő koncepcióra formálódó építészet szorosan kapcsolódik a Design, a kortárs formatervezés logikájához. A formatervezés kifejezés nem elég tág ahhoz, hogy leírja azt a feladatot, ami ma egy designer-re hárul. Adva van a fogyasztói civilizációnk kikényszerítette gazdasági modell, ami az Ázsiában olcsón legyártott termékekbe beleépíti az egy-két éves működési időt, majd azok tönkremenetele után kidobásra és újravásárlásra szólít fel. Erre válasz képen jött létre egy másik gazdasági elv, ami a designer segítségével versenyképessé teszi azt a fogyasztási cikket, mely drágább de környezetbarát, pedig a fogyasztás az emberi lélekbe pszichésen sokkal mélyebben kódolt dolog, mint a reciklizmus és az öko-tudatosság.

A designer hétköznapi tárgyainkon, környezetükön, a designer-építész épületeinken keresztül rendkívüli erővel formálhatja civilizációnkat. Megteremtheti napjaink tárgykultúráját, ami lefed majd mindent, ami tervezett és látszik. Ez egyszerre kihívás és felelősség. A jó designhoz, a közmegegyezés mellett, nemcsak etikára és tisztességre, hanem kreativitásra, önálló gondolkodásra van szükség.

A termék, ami a piacra kerül – így egy épület is – mostanra nem csupán használati tárgy, hanem életstílus. A designt most már tágabb kontextusban kell értelmezni. A funkció fontosságát egyre inkább átveszi az esztétikai érték. Bár a design a fogyasztói társadalom szimbólumának tűnik, valójában egyaránt kifejezheti és közvetítheti a múltbeli és a mai európai civilizáció minden tipikus, kulturális és jellegzetes értékét. A kultúra ereje az eltömegesedés ellen hat és így a globalizáció nem jelent majd egyet a homogenitással. Egyre többen mernek például színeket használni az épületeken, a színek kompozíciós elemmé válnak, nem csupán díszítenek. A jövőt a színek és a fény még bátrabb használata jelentheti, ami szintén még egy nem eléggé kiaknázott területet jelent a kor építészei számára. Mindez az építészeti cselekvésben merőben új szemlélethez vezet, mely a progresszió fontosságát a művelt hagyomány tiszteletével ötvözni képes.

A nyugati civilizációban az egyéni invenció és a leleményesség megnyilvánulásainak sorozata alkotja az építészet kultúráját. A progresszió elkerülhetetlen, a technológia folyamatosan fejlődik, változik, finomodik, lehetőségei mind jobban bővülnek. Az építészet ma is az emberi faj életlehetőségeinek első számú kutatási terepe maradt. Nem elegendő tehát építészetünkben a tisztas feladatmegoldást elvárni egymástól.

A kor építészetének még egy nagyon fontos eleme az, ahogy a tervező önmagát, szolgáltatásait, mint terméket jól tudja helyzetbe hozni, önmaga, vagy terve számára a megfelelő reklámot, PR.-t tudja kapcsolni. Az elfogadtatás, az elfogadottság a sikeres építészeti munka alapja.

A public relations kifejezés mögött rejlő tartalom nem is áll a tervezőktől olyan messze, mint elsőre tűnik. A public relations az a tudományterület, amely a hírnevet gondozza. A hírnév–összetett fogalom (elfogadottság, elismertség, megbecsülés) – annak az eredménye, amit teszel, amit mondasz, és amit mások mondanak rólad.

A public relations tevékenység tervszerű és tartós erőfeszítés azért, hogy egy szervezet maga és környezete között a vélemény és a viselkedés befolyásolásával kölcsönös megértést, jóakaratot támogatást építsen ki és tartson fenn. Mindez a tervező sikerén túl alkalmas lehetne arra is, hogy a megbecsültség hiányával küszködő szakmánk az őt megillető helyet visszaszerezze.

1.3 ÖRÖKKÉVALÓSÁG ÉPÍTÉSZETE

„...Komoly, alapjában értékes, a divat mindenkori kilengéseitől mentes tervezői munka, és ennek révén a közönség nevelése legyenek a tervező építész célkitűzései.” Mondta Kotsis Iván tanár úr 1970-ben a Műszaki Egyetemen előadásában.

Azóta azonban a közönség nevelésének esélye, az építészek túl konzervatív, a világ változásától elzárkózó alapállása folytán elveszni látszik. Az oktatás, a nevelés alapkövetelménye a hallgatósággal együttműködő folyamatos interakció, kommunikáció. Nem lehetünk süketek a társadalmunkban zajló változások jelzéseire, mert különben sosem leszünk képesek közönséget irányítani, tanítani. Az örökkévalóságnak szánt tisztességünk azt kívánja, hogy nyitottabban és bátrabban merjünk progresszívek, újítok lenni. Ha legalább magunk számára megtaláltuk hagyományaink ma is folytatható, élő gyökereit, akkor higgyük magunkénak József Attila sorait: „Én egész népemet fogom_ nem középiskolás fokon_ tanítani!”. Csak a jövő dönti el, hogy az út, amin jártunk, az örökkévalóságnak szolt-e.

2. Bartók Irodaház építészeti elemzése

Az Bartók Irodaház tervezésekor sok szempont hatott a kialakuló épületre, mint az ilyen sűrű városi környezetben épülő házaknál ez általában jellemző. Ismét végiggondolva ezeket a szempontokat, derül ki számomra, hogy az eddigiekben összeállított gondolatsor minden eleme hatással volt a munkánkra, a feladat sajátos körülményeivel együtt. Kezdjük az elején:

A Hely és az Építészeti feladat fogalmazzák meg azokat a kihívásokat, amelyeket kiindulásnak tekintettünk és ezek alapján több pontot fogalmaztunk meg:

1. Környezeti illeszkedés, beépítés jellege, a Hely hagyományainak feltérképezése
2. Funkcionális elvárások, az épület belső világának igényei
3. Építészeti megjelenés, épület és utca viszonya, építészeti üzenet

A pontok alapján kezdtük meg a munkát.

Elkészült egy tanulmány a Gellérthegy lábánál, a Bartók Béla úton jellemző beépítésről, melynek részleteit itt ismertetem.

Elemeztük a megbízói igényeket, melyek egy – mai szakzsargonral élve – hibrid épületet vizionáltak, alsó szinteken üzletekkel, az emeleteken irodákkal, a tetőszinteken lakásokkal. Ez pozitív fogadtatásra talált a városvezetésnél is, sajnálatos, hogy végül az épület funkcionális összetétele nagymértékben leegyszerűsödött.

Következő lépésben tömegmodelleken próbáltuk a legideálisabb beépítést megtalálni, és az utcai homlokzat környezethez illeszkedő, és a funkciót kifejező látványát megfogalmazni.

A sokrétű problémára több héjjal, lehántható rétegekkel rendelkező épületstruktúrában találtunk választ, mely rétegek nem csak fizikai értelemben, de szellemi síkon is egymásra rakódnak. Ezeket a rétegeket bontom most fel, és ezen keresztül mutatom be az épületet.
- Felépülő struktúra magyarázó ábrái

2.1 KÖRNYEZETI ILLESZKEDÉS, BEÉPÍTÉS JELLEGE (KERTI SZÁRNY, ÉPÜLETTESTEK, KERESZT, ÉS HOSSZSZÁRNYAK TISZTA RENDJE), VÁROSI KÖRNYEZET (BELSŐ UDVAROK VILÁGA)

Az összetett adottságokkal rendelkező helyszín elvárásainak az egymásra rakódó rétegek szövevénye felel meg. Vegyük sorra a helyszín adottságait:

A szomszédos épületek és a Bartók Béla út építészeti karaktere, beépítési jellege keretes, belsőudvaros rendszer. A Gellérthegy lábánál olyan speciális beépítési mód alakult ki, ami Budapesten csak itt jellemző. A zárt sorú nagyvárosias és a hegyvidéki szabadon álló beépítés határán a zárt sorú, díszes homlokzatokkal készült utcai szárny mögött két oldalt hátrafelé induló keskeny nyaktagok épültek. A hozzájuk kapcsolódó hátsókerti traktust az utcai szárnnyal megegyező színvonalon építették és homlokzata is az utcai homlokzatnak megfelelő igényességű architektúrát kapott. Hátralé a kertek, a Gellérthegy irányába is utcai, nagyméretű, igényes lakások vannak. Ez a különleges beépítés több előnnyel is jár. Egyrészt az utca felől megközelíthető hátsó szárny is értékes, így a belső udvarok különösen impozánsak és nagyvonalúak. Másrészt, pedig a kerti homlokzatok egy második, hátsó zárt sorú beépítést eredményeznek, egy kerti utcaképet.

Ez az adottság meghatározta épületünk tömegrendjét, aminek e hagyományos beépítési struktúráján túl, az irodaház tiszta, és könnyen áttekinthető funkcionális rendjét is ki kell szolgálnia.

Belső udvarokat terveztünk, melyek az utcai és a kerti szárny között hármass udvarsorként alakultak ki, összekötve és egyben elválasztva két könnyed, nyitott, a külső épületszárnyaknál alacsonyabb szintszámú nyaktaggal.

A létrejövő udvarok világa a Bartók Béla úti házak udvarait idézi, amit átsző az irodaházi folyosók és irodahelyiség blokkok hálózata.

A környezet hagyományaihoz kapcsolódva, a szomszédos épületek magasságához mindkét oldalon és a hátsókertben is illeszkedő utcai illetve hátsó traktust terveztünk. Így kialakult a környékre jellemző beépítésnek megfelelő utcai és kerti zárt sorú utcakép is.

A létrejött épülettömeg a belsőben izgalmas átlátásokat, az irodai szintek közlekedőinek, és irodahelyiség sorainak hálózatából változatos belső világot eredményezett.

A tömegek rétegeit a funkció és a belső ritmus komponálta, a földszinti nyilvános terek és az udvarok szövetére rávetül az irodaház utcai- és kerti traktusának, továbbá az őket, hídszerűen összekapcsoló átkötéseknek a szigorú rendje.

Az irodaház helyén korábban három földszintes épület állt. Ezek homlokzathosszai illeszkedtek a Bartók Béla út homlokzati ritmusába. Ezt a hármas tagolást az új épületben is megőriztük. Így jött létre az a beépítés, a tömegalakításnak az a tiszta rendje, ami az épület jó működését és a környezetéhez való illeszkedését biztosítja.

Az utcai homlokzaton ismét a rétegek egymásra vetülésének előnyeit használtuk ki. A szürke, távolságtartó, arisztokratikus függőnyfal elé, térbeli testként felépülő rács tömeget állítottunk. Az erőteljes vízszintes tagolás lendülete, és a függőleges elemek játéka a szomszédos lakóépületek architektúrájával teremt kapcsolatot, maga mögé rejtve az irodaházi funkciót kiszolgáló merev üveg-fém homlokzatot.

2.2 FUNKCIONALITÁS, BELSŐ VILÁG, FÉNY

Tadao Ando: „Egyetlen fénynyaláb egyszerre képes életre kelteni az anyagok felületeit és teret adni a formáknak”.

Az épületünkön jelentkező formáltság, a látvány kialakulásában nagy szerepet játszik a nézőpont és a fény, mely az épület plaszticitását hangsúlyozhatja. Az építészetre a képalkotás, az épületekről készíthető képek visszahatnak. Az irodaház homlokzatán a plasztikus homlokzat részletei, felületei is a fényt szólítják játékba. A vízszintes szintenkénti osztók csiszolt, tükröző felületeinek kontrasztjaként a függőleges tömegek barázdált, durvított kőburkolatot kaptak s így az azonos anyagból a megvilágítás függvényében egészen eltérő látványt hívnak elő. A modern talán leghíresebb definíciója Le Corbusier-től származik, miszerint „az építészet nem más, mint formák játéka fényben”, s ez az a játék, melyet az alkalmazott architektúra tölt meg élettel.

Az erős kontrasztokat, mély árnyékokat életre hívó homlokzat mögött az épület funkcionális rendjének következetes világa jelent újabb réteget. Az épületfunkciót kiszolgáló iroda tereket keresztüljárja a három belső udvar alsó szintekig hatoló légtömege. A fénynyaláb a függőnyfalak üvegfelületein és bordáin táncolva természetes fényt juttat az épület minden zugába. A bejutó fény az épület használatát tökéletesíti, melynek funkcionális felépítése a következő:

A négyből az alsó három piceszinten gépkocsi parkolók találhatóak, az első pinceszinten rakodóudvar, áruraktár, gépészeti és egyéb kiszolgáló helyiségek, továbbá egy nyilvános parkoló kaptak helyet. A parkolószintekről a három lépcsőházi magon keresztül közelíthetőek meg az üzletek és az irodaszintek.

A földszinten négy üzlet kapott helyet. Az utcai épülettömeget, a zárt sorú beépítést megtartva két loggiasor osztja három részre. A középső bejárati traktus alsó két szintje nyitott, az épület lábakon állva beengedi az utca terét, utcabövedületet nyitva. Az eredeti terveink szerint ez a megnyitás bevezetett volna a középső udvarba, így az épület belseje tárult volna elénk az utcáról. Itt nyílt volna az általunk már Bartók udvarnak is elkeresztelt passzázs, ami az első két szint üzleteit tárta volna fel. Sajnos az építető végül is a központi irodai fogadótér

mellet döntött, ami az utca és a belső udvar közé ékelődött. Az üzletek, pedig az utca szintjére szorultak, ezzel nagymértékben csökkentve az épület nyilvánosan bejárható tereinek méretét. Ha a megrendelői nagyvonalúság messzebbre mer nyújtózkodni, akkor a középső udvar lefedésével, továbbá a földszint és az első emelet térbeli kapcsolatával az épület nagyvonalúbb lehetne, az utcát az otthonos belső világgal vegyítő térsor alakulhatott volna ki.

A módosítások nyomán megépült központi iroda-recepció viszont – fogadjuk el – az épület következetesebb rendjét szolgálja. Innen indul az utcai traktus két liftcsoportja és az udvarra nyitott folyosó, mely a harmadik, hátsó lifthez vezet.

Az első emeletre az irodahelyiségek mellett az épületet kiszolgáló éttermet is terveztünk, ami a terepviszonyok adottságát kihasználva a hátsókertben kerthelyiséggel is rendelkezik, így teremtve meg az utca és a belső terek, kertek kapcsolatát.

Az emeleteken egyterű, vagy kisebb egységekre felosztott irodák kaptak helyet. A középső traktusok tetején tetőkertek, a visszahúzott szinteken körbefutó tetőteraszok adnak otthonos környezetet az irodai alkalmazottaknak.

2.3 UTCAKÉP RÉTEGEI, HOMLOKZATKÉPZÉS, ÉPÜLET ÉS UTCA VISZONYA

„A vonalkód a médiakor egyik fő ikonjává vált. Rendezett rendetlensége szimbolikus tartalmú, esztétikája vonzza az emberi szemet, és inspiráló a vizuális művészetek számára. A vonalkód eredeti funkciója a gyors információcsere egy nyomtatott termék és a számítógép között. Néhány fekete csík tartalmazza az összes adatot, vastagságuk, illetve a köztük lévő távolság kódolja az információt. A szigorú matematikai rend grafikai ritmust, gép által generált komponáltságot mutat. A vonalkód tekinthető egyfajta legújabb kori digitális tipográfiának is.” Szokolyai Gábor

Ahogy a bevezetőmben írom, hiányzik a különböző építészeti mondanivalók kifejezésére szolgáló, mindenki számára elfogadott, és könnyen érthető vizuális nyelv. A fény csodálatos játékán túl az utcai megjelenésben keresnünk kellett olyan építészeti világot, mely a környezet hagyományát, az irodaépület őszinte rendjét képviseli és az utca léptékébe illeszti az adottságai folytán nagy épülettömeget.

Így találtunk rá a modern építészet humanizálásában és a mindennapi ember részéről is olvasható építészet létrehozásában, sőt, a történelmi építészethez való közelítésében is alkalmas jegyeket mutató, azóta a „vonalkód” jelzővel meghatározható építészetre.

Megindultunk ezen az úton, ami azóta már több épületen is új elágazásra talált.

A történelmi, városi környezetben mindig felmerül a kontextusba illesztés problémája: párbeszédre törekedni az épített környezettel, de vállalni az aktuális kort, és határozott értékrendet képviselni. A megfelelő formanyelv segített a megoldás megtalálásában. A kiüresedés veszélyét rejtő, végletekig leegyszerűsített, konzekvensen modern homlokzat, vagy egy függönyfalas épület látványa helyett megpróbáltunk rátalálni arra a keskeny ösvényre, ami a szerethető elegancia és a szigorú rend között található.

A modern építészet elveit föl nem adva, függőleges és vízszintes elemekkel dolgozva, kerülve a díszítettséget, sikerült egy archetipikus struktúrát találni, ami képes az illeszkedésre. A fődémszélek minden szinten horizontális elemként osztják a felületet, így grafikai játékot teremtve fűzik össze a falnyílások és faltestek sorát. A rend és a benne rejlő rendetlenség lehetősége változatos ritmust enged létrehozni, ez oldja a homlokzat szerkesztettségét, ezáltal emberségesebbé teszi a modern épületet és megteremti azt a cizelláltságot, ami korunk (és majd minden kor!) elvárása. A szabad, művészi formálás által lehetővé válik, hogy a pillérraszter egy véletlenszerűnek tűnő játék mögé rejtőzzön, és így szinte eltűnjön az épület homlokzatán. A forma játékossága lehetővé teszi az újítást, ezáltal élményt jelent, és szerethetővé válik az utca emberének is. Ma az a legfontosabb feladata az építészetnek, hogy meg tudja szólítani a közönséget, és szerethető házakkal megteszi az első lépést ezen az úton.

Épületünk képébe a rendetlenséget is belekomponáltuk. A homlokzati tömegek játékát az épület használói is tovább írhatják a különbözően leeresztett külső redőnyökkel. Ennek az építészetnek az az előnye, hogy elviseli ezeket az előre nem kalkulálható változásokat, egyben nagyobb szabadságot ad a tervezőnek is, hogy a belső funkciók igényei szerint játsszon a homlokzati nyílások helyével. Ebben az épületben a változó bérlők igényei szerint úgy lehet alakítani a belsőt, hogy ahhoz a homlokzat mindig illeszkedni fog.

A vázolt homlokzati architektúra nem előzmény nélküli. Előképünk az az épület volt, amit a számomra ma legnagyobbra tartott tervező, Rafael Moneo álmodott meg egy kis romantikus spanyol város, Murcia főterére. A városháza bővítését a tér felé egy olyan a funkcionális homlokzat elé állított többszintes kötornáccal oldotta meg, amely úgy tud szerves része lenni környezetének, hogy közben pontosan érzékeljük modern voltát is. A kő oszlopsor egy két szint magas tömör testből indul, melyet szintenként átkötnek a vízszintes osztások. A homlokzat egyszerű tisztasága mellett a klasszikus, felfelé ritkuló rendet követi. Az oszlopok és a nyílások láthatóan komponált, finoman következtelen rendje, a második szinten megjelenő kétemeletes nyílás, és a legfelső emelet megnyújtott aránya műalkotássá nemesíti az épületet. Amikor a tervező megépítette ezt az épületét, nem gondolta, hogy egy új építészeti nyelvet indít útjára. Ő nem tervezett azóta ilyen homlokzatú épületet, a világ építészetében azonban sok követőre talált.

3. Összegzés

A tanulmányomban építészetünk átalakulásának fontosságára hívom fel a figyelmet, amely nélkül az építészeti gondolkodás csupán a társadalmi és gazdasági folyamatok tanulságai után kullog. Feladatunk, hogy az építészet ismét a progresszió útján haladva segítőjévé, aktív részesévé váljon annak a társadalmi átalakulásnak, ami még nem zárult le teljesen. Az újra piacgazdaság még nem hatotta át a társadalom minden rétegét. Az újonnan alakuló rend cizelláltabb részletei manapság fogalmazódnak meg s ebben lehet még helye a kreatív gondolatoknak. Környezetünk alakulása nem csak a kor lenyomata lesz, hanem a jövőben az épített környezet kisugárzása határozza meg lakói, használói hangulatát, közérzetét.

A Bartók irodaházat e szándékok útján első lépésemnek tekintem. Reményeim szerint sikerült a városrész építészeti értékeit az új épületben újrafogalmazni. Azonban nem szövődött össze az épület belső világa az utca, a köz tereivel, így az épület csak külső megjelenésével kezdeményez párbeszédet a közönséggel. Az üzenete reményeim szerint jól olvasható. Klasszikus szerkesztettsége rendet, homlokzati anyagai cizelláltságot, építészeti egysége illeszkedést, az architektúra játékossága szabadságot kommunikál.

Az épület alapgondolata a rétegzettség egyrészt következetesen végigvonul a tömegalakítás, a funkcionális felépítés rendjén, és a homlokzatok szerkesztésében is. Így teljesíti azt az elvárásomat, hogy az építészeti megjelenés egyszerre hordoz könnyen olvasható, laikusok számára érthető üzenetet, és mélyebb, az építészeti gondolkodásmód változásaira utaló elméleti kérdéseket.

A jövőben szeretnék a formanyelvtől elszakadva, felszabadultabb és egyre gazdagabb, a térbe is behatoló, építészeti, gondolati és formai szöveteket megfogalmazni. Ha a létrejövő architektúra hézagmentesen tölti ki a világot, érzékenyebben és eredményesebben szolgálja a kitűzött célt..

Budapest, 2006. november 20.